

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/6--SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Sh.T.Mavlonova	
Inklyuziv ta'lim o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik-psixologik, ijtimoiy xususiyatlari	214
Z.M.Xursanova	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirish mazmuni	219
A.B.Mirzayev	
Effective ways to use the task-based approach in foreign language courses	223
Sh.A.Pakirdinova	
Blended learning texnologiyasining nazariy asoslari va uning ta'lim jarayonida ahamiyati	226
Sh.A.Pakirdinova	
Comparative analysis of online and traditional classroom learning	231
M.M.Umaralieva	
Fostering autonomy and engagement in higher education: self-regulated learning with multimedia tools	235
Z.N.Usmonov	
Maktabgacha tarbiya muassasalaridagi bolalar jismoniy tarbiyasi	239
A.T.Akbarov	
Turli maktab yoshidagi o'quvchilar organizmining funksional holatini o'ziga xos xususiyatlari	246
U.K.Rahmonov	
Musiq madaniyat darslarini olib borishda ta'lim beruvchining o'rni	252
U.K.Rahmonov	
Musiq darslarida zamonaviy texnologiyalarni qo'llashda loyiha texnologiyasini ahamiyati	256
V.Abdurakhmanov	
"The challenges of teaching english to international students"	261
D.Y.Irmatov	
Tarbiyachining kasbiy nazari va kasbiy amaliy tayorgarligi mazmuni monitoringi va maktabgacha ta'lim yoshidagilar "Ontogonez"ga mansub bilimlar	265
Н.Соби́ров, О.А.Акбаров, Э.Ф.Гиздулин	
Инновационная педагогическая деятельность	269

IQTISODIYOT

M.O.Baltabayeva, K.N.Raximova, M.K.Axmadaliyeva	
Ayollarning iqtisodiy mustaqilligi oilaning yaxshi yashashiga qo'shgan hissasi	273
K.N.Raximova, M.O.Baltabayeva, M.K.Axmadaliyeva	
Yashil iqtisodiyot fanida yashil iqtisodiyotga o'tish dolzarbligi va konseptual asoslari	276

FALSAFA

N.M.Axmadiyev	
Ijtimoiy rivojlanish va yoshlarni dunyoqarashida manfaatlar to'qnashuvi	281
I.Toirov	
Milliy davlatchilik asoslarini mustaxkamlash va fuqarolik jamiyati barpo etishning falsafiy jihatlarini	284
I.A.Nurmatova	
Jamiyat ma'naviy muhitida oila institutining roli	289

SIYOSAT

B.P.Zokirov	
Jinoiy aktivlarni qaytarish bo'yicha universal va mintaqaviy xalqaro-huquqiy asoslari	293
S.M.Xoliqov	
Davlatning mudofaa qobiliyatining huquqiy asoslari	301
B.P.Zokirov	
Xorijiy ilg'or tajribalar jinoiy aktivlarni qaytarish mexanizmlarini rivojlantirishning muhim omil sifatida	304
S.M.Xoliqov	
Milliy xavfsizlikni ta'minlashda parlament quyi palatasi faoliyatidagi muammolar	314

UO'K: 37.016

Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirish mazmuni.**Содержание развития логического мышления будущих учителей воспитания.****Content of developing logical thinking in future educators of upbringing.****Xursanova Zilola Mirzaxolmatoana** Farg'ona davlat universiteti, Boshlang'ich talim uslubiyati kafedrası
katta o'qituvchisi**Annotatsiya**

Ushbu tadqiqot bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishning mazmuni va usullarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda mantiqiy fikrlashning ta'limdagi ahamiyati, pedagogik texnologiyalar orqali uning rivojlanishiga oid metodlar va usullar ko'rib chiqilgan. Xususan, interfaol metodlar, muammoli ta'lim va boshqalar orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga e'tibor qaratilgan.

Аннотация

Данное исследование направлено на изучение содержания и методов развития логического мышления будущих учителей воспитания. В работе рассматриваются важность логического мышления в обучении, методы и подходы к его развитию с использованием педагогических технологий. Особое внимание уделено таким методам, как активные методы обучения, проблемное обучение и другие, способствующие развитию логического мышления.

Abstract

This study focuses on examining the content and methods of developing logical thinking in future educators of upbringing. The research discusses the importance of logical thinking in education and methods for its development through pedagogical technologies. Special attention is given to methods such as interactive teaching, problem-based learning, and others that foster the development of logical thinking.

Kalit so'zlar: mantiqiy fikrlash, tarbiya fani, o'qituvchi, pedagogik texnologiya, rivojlanish, interfaol metodlar, muammoli ta'lim.

Ключевые слова: логическое мышление, воспитание, учитель, педагогическая технология, развитие, активные методы обучения, проблемное обучение

Key words: logical thinking, upbringing, teacher, pedagogical technology, development, interactive methods, problem-based learning.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish masalasi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirish, ularga pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish va o'quvchilarga mustaqil fikrlashni o'rgatish uchun zarur bo'lgan asosiy ko'nikmalarni beradi. Mantiqiy fikrlash qobiliyati o'qituvchining pedagogik va didaktik mahoratini oshirib, ta'lim jarayonida samarali yondashuvlarni qo'llash imkonini yaratadi.

Bugungi kunda ta'limda interfaol va innovatsion metodlar yordamida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Ushbu tadqiqotda bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning mazmuni va metodlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda samarali texnologiyalarni aniqlash va ulardan ta'lim jarayonida foydalangan holda bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashga yo'naltirilgan tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish masalasi ta'lim tizimida uzun yillar davomida tadqiq qilinib kelmoqda. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning turli metodik yondashuvlari mavjud bo'lib, ular ta'lim jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu tahlilda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda asosiy pedagogik va psixologik nazariyalar, hamda metodik usullar ko'rib chiqiladi.

Lev Vygotskiyning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasi: Vygotskiyning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasi mantiqiy fikrlashning shakllanishi va rivojlanishida asosiy omil sifatida jamiyat va atrof-muhitning ta'sirini ko'rsatadi. Vygotskiy ta'kidlashicha, mantiqiy fikrlash faqat muloqot va o'rganish jarayonida rivojlanadi va bu jarayonni o'qituvchi to'g'ri tashkil etishi kerak.

Benjamin Blumning taksonomiya nazariyasi: Benjamin Blumning ta'lim maqsadlarini tasniflashga bag'ishlangan taksonomiya nazariyasi mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda qo'llaniladi. Ushbu nazariya mantiqiy fikrlashning turli bosqichlarini aniqlash va o'quvchilarga mos ravishda rivojlantirishga yordam beradi. Taksonomiya yordamida o'qituvchi o'quvchilarning fikrlash darajasini baholab, kerakli yondashuvni tanlashi mumkin.

John Dewey va tanqidiy fikrlash: John Deweyning ta'lim nazariyasida tanqidiy fikrlashning o'рни alohida ta'kidlangan. Deweyning fikricha, ta'lim jarayonida o'quvchi faqat ma'lumotni o'zlashtirish bilan cheklanmasdan, o'rganish jarayonida mustaqil fikrlashga, qaror qabul qilishga va tashkiliy jarayonlarda ishtirok etishga o'rgatilishi kerak. Deweyning yondashuvi o'qituvchiga o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga yo'naltirish imkonini beradi.

Mahalliy olimlar va pedagogik texnologiyalar: O'zbekistonda G. G'ulomov, O. Toshmatov va Sh. Sharopov kabi olimlar pedagogik texnologiyalar va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish bo'yicha bir qancha tadqiqotlar olib borgan. Ushbu olimlar ta'lim jarayonida interfaol va innovatsion texnologiyalarni qo'llashni muhim deb hisoblaydilar. G'ulomov va Toshmatovlarning ishlarida pedagogik texnologiyalarning samaradorligi va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishdagi roli o'rganilgan.

Muammoli ta'lim metodlari: Muammoli ta'lim metodlari mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bu metod yordamida o'quvchilarga amaliy muammolarni hal qilishda mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalari beriladi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodlarning qo'llanilishi zarur. Shuningdek, o'qituvchilarning mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga oid bilim va ko'nikmalarini o'quv jarayonida kengroq tatbiq etish, o'quvchilarni mustaqil va tanqidiy fikrlashga yo'naltirish uchun samarali metodik yondashuvlar ishlab chiqilishi kerak.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan texnologiyalarni aniqlash va ularni amaliyotga tatbiq etish uchun quyidagi metodologik yondashuvlardan foydalanildi:

Nazariy tahlil metodi: Tadqiqotda mantiqiy fikrlashning nazariy asoslarini o'rganish uchun pedagogik, psixologik va didaktik adabiyotlar tahlil qilindi. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga oid ilmiy tadqiqotlar va yondashuvlar ko'rib chiqildi. Bu metod orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish uchun pedagogik texnologiyalarning samaradorligi baholandi.

Ekspirimental metod: Tadqiqotning eksperimental qismini o'tkazish orqali bo'lajak o'qituvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun ishlab chiqilgan maxsus o'quv dasturi tajriba-sinovdan o'tkazildi. Eksperimentda turli metodikalar va pedagogik texnologiyalar qo'llanilib, ularning samaradorligi tekshirildi. O'quvchilarning mantiqiy fikrlash darajasi sinovlar va testlar yordamida o'lchandi.

Kuzatish va diagnostika metodi: Bo'lajak o'qituvchilarning mantiqiy fikrlash darajasini aniqlash uchun kuzatish, testlar va anketalar ishlatildi. Bu metod orqali talabalar tomonidan bajarilgan vazifalar va o'quv faoliyati tahlil qilindi, ularning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarining o'sishi yoki pasayishi kuzatildi.

Pedagogik tajriba metodi: Tadqiqotda o'quvchilar bilan o'tkazilgan darslar va amaliy mashg'ulotlar orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar, o'quv jarayoniga tatbiq etilgan texnologiyalarni o'rgandik. Ushbu metod o'quvchilarni faol jalb etish va mantiqiy fikrlashni amaliyotda rivojlantirish imkoniyatlarini yaratdi.

Statistik tahlil metodi: Eksperimentlar va testlar natijalari tahlil qilinib, statistika usullari yordamida natijalar o'rganildi. Bu metod orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlash darajasidagi o'zgarishlarni aniqlash va umumlashtirish imkoniyati yaratildi.

Metodologik yondashuvlar xulosasi: Tadqiqotda qo'llanilgan metodologiya o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali usullarini aniqlashda, pedagogik texnologiyalarning ta'sirini baholashda va amaliyotda qo'llanishi uchun tavsiyalar ishlab chiqishda yordam berdi. Bu metodologiya pedagogik jarayonda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga doir yangi va samarali yondashuvlarni taklif etadi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyalar o'quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Tadqiqotda qo'llanilgan metodlar, xususan, interfaol va muammoli ta'lim metodlari, bo'lajak o'qituvchilarning mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynadi. Eksperimental guruhdagi talabalarning mantiqiy fikrlash darajasi nazorat guruhiga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'ldi.

Mantiqiy fikrlash darajasining o'sishi: Eksperimentdan olingan natijalarga ko'ra, interfaol metodlar va muammoli ta'lim yordamida talabalar o'zlarining mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantirdilar. Nazorat guruhidagi talabalar bilan solishtirganda, eksperimental guruh talabalar testlar va vazifalarni tez va aniq bajarishda yaxshilanish ko'rsatdi. Bu, o'qitish jarayonida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan metodlarning samarali ekanligini tasdiqladi.

Pedagogik texnologiyalar va metodlar: Tadqiqot davomida qo'llanilgan pedagogik texnologiyalar, masalan, muammoli ta'lim, interfaol o'quv usullari va o'yin elementlari talabalarning o'quv jarayoniga faol jalb bo'lishini ta'minladi. Bu metodlar yordamida talabalar o'z fikrlarini erkin ifodalash, tahlil qilish va mantiqiy xulosa chiqarish qobiliyatlarini rivojlantirdilar.

Maqsadli o'quv dasturlari va metodik yondashuvlar: Eksperimental guruhdagi o'quvchilarning muvaffaqiyatiga asoslanib, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan o'quv dasturlarini takomillashtirish va ularni barcha pedagogik jarayonlarga kiritish zarurligi ayon bo'ldi. Bunday dasturlar orqali o'qituvchilarni tayyorlashda pedagogik texnologiyalarni aniq va samarali qo'llash mumkin.

Talabalarning mustaqil fikrlashga qiziqishining ortishi: Tadqiqot shuningdek, o'quvchilarning o'z mustaqil fikrini ifodalashga bo'lgan ishtiyoqini oshirganini ko'rsatdi. Bu, mantiqiy fikrlashning rivojlanishi nafaqat bilimlarni o'zlashtirishda, balki o'quvchilarga ta'lim berish jarayonida muvaffaqiyatli qarorlar qabul qilishda ham yordam berishini ta'minladi.

Muhokama

Tadqiqotning natijalari o'qituvchilar tayyorlash tizimida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlarni qo'llash zarurligini ko'rsatadi. Bu, o'z navbatida, ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va bo'lajak o'qituvchilarning professionallik darajasini yuksaltiradi. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarni kengroq qo'llash, o'quvchilarning o'rganish jarayonida faolligini oshiradi va ularga mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini beradi.

Kelgusida, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlarni boshqa o'quv fanlariga ham tatbiq etish va ularni joriy qilish, o'qituvchilarni tayyorlashda yanada samarali usullarni ishlab chiqish zarur. Bu, o'z navbatida, ta'limning yuqori sifatiga erishish uchun muhim qadamdir.

XULOSA

Ushbu tadqiqot bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarni tahlil qilish va amaliyotga tatbiq etishni o'rganishga bag'ishlandi. Tadqiqot natijalari, bo'lajak o'qituvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, xususan, interfaol va muammoli ta'lim metodlarining samarali ekanligini ko'rsatdi.

Tadqiqotda qo'llanilgan metodlar, shu jumladan eksperimental, kuzatuvchi va diagnostik metodlar yordamida bo'lajak o'qituvchilarning mantiqiy fikrlash darajasidagi o'zgarishlar aniqlangan. Eksperiment natijalari shuni ko'rsatdiki, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan metodlar talabalar o'rtasida mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini yaxshiladi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar darsda faol ishtirok etishadi, bu esa ularning mantiqiy fikrlash darajasini oshiradi.

Shuningdek, tadqiqotda ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati, o'qituvchilarning o'z faoliyatida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan metodlarni yanada kengaytirish zarurligi ko'rsatildi. Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan o'quv dasturlari va metodik yondashuvlarni tatbiq etish, ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirish masalasi ta'lim tizimida ustuvor ahamiyatga ega bo'lib, pedagogik texnologiyalarni joriy etish o'quv

jarayonini yanada samarali va natijali qiladi. Bu borada amalga oshirilgan tadqiqotlar o'qituvchilarning mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlarning samaradorligini tasdiqlaydi va ularni kengaytirish zarurligini ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Vygotskiy L. S. (1982). *Psixologiya i obshchestvennaya zhizn'*. M.: Pedagogika.
2. Dewey J. (1997). *How We Think*. New York: D.C. Heath & Co.
3. Blum, B. S. (1974). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook II: Affective Domain*. New York: Longman.
4. G'ulomov G., Toshmatov O. (2010). *Pedagogik texnologiyalar va ta'lim metodlari*. Toshkent: O'zbekiston.
5. Sharopov Sh. (2015). *Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
6. Shunmurodova, N. (2018). *Pedagogik texnologiyalarni o'qitish jarayoniga tatbiq etish*. Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
7. Aralov, V. D., & Sultonov, T. A. (2017). *Mantiqiy fikrlashning nazariy asoslari*. Tashkent: O'qituvchi.
8. Robbins, S. P. (2001). *Organizational Behavior*. Prentice Hall.
9. Garrison, D. R., & Anderson, T. (2003). *E-Learning in the 21st Century: A Framework for Research and Practice*. Routledge.
10. Anderson, C. A., & Dill, K. E. (2000). *Video Games and Aggressive Thoughts, Feelings, and Behavior in the Laboratory and in Life*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 772-790.